

Hildegard van Bingen

in de serie 'Mystici'

6 april 2019

voorgangers: Marie-Thérèse v.d. Loo en Tamme Wiegersma

Overweging

Beste mensen,

Pelgrimstocht van de ziel. Dat is de titel van de miniatuur van de voorkant van dit boekje. Het is haar vierde visioen. Zo ziet Hildegard hoe de ziel / woord van God door de h. Geest afdaald in de mens/ het vlees. De terugkeer naar God is een hele opgave, want de ziel verlangt naar God, maar zal vele gevaren moeten trotseren, voordat zij daar weer terug is... . Het is een van de beelden die Hildegard in een visioen zag en waarvan ze getuigenis aflegt van haar relatie met God en van haar contact met het Levende Licht. Wat kunnen wij ons bij die visioenen van haar voorstellen? Kunnen ze ons helpen bij de levensvragen die wij tegenkomen?

Onlangs was ik op een conferentie in Utrecht onder auspiciën van Crazy Wise Network. Daarin zitten mensen die met de psychiatrie te maken hebben, zowel behandelaars als ervaringsdeskundigen. Mijn nichtje die psychiater in opleiding is, nodigde me uit met haar daar naartoe te gaan. Het leek me mooi om zo eens een dagje in haar leefwereld mee te stappen. Ook omdat ik sinds kort regelmatig voorga in de Clarakapel van Parnassia.

's Ochtends waren er verschillende lezingen en 's middags allerlei workshops. In een van die lezingen werd ik getroffen door een verhaal over psychose. En de beschrijving zoals die daarvan gegeven werd, deed me erg denken aan de visioenen van Hildegard. Nu zal ik de laatste zijn om te zeggen dat Hildegard aan psychoses leed, toch was er veel overeenkomst met dat wat ik over haar gelezen had. Ook Hildegard had veel moeite en angst om over de bijzondere ervaringen die ze had, te beginnen. Zo erg zelfs dat ze er doodziek van werd.

Als jong kind was Hildegard al paranormaal begaafd. Zo kon ze b.v. al de kleur en tekening zien van een nog ongeboren kalf. Ze had een grote interesse voor de natuur en later de kruidengeneeskunde – je zou haar een homeopaat kunnen noemen. Ook op andere terreinen, zoals muziek, was ze zeer talentvol en ze had een sterk geheugen.

(Op de leeftijd van acht jaar, wordt Hildegard door haar ouders toevertrouwd aan Uda, een weduwe die haar voorbereidt op het kloosterleven. In diezelfde tijd wordt Jutta daar ook onderricht en die wordt later haar leermeester als Hildegard in 1110 intreedt in het klooster. Hildegard is 13 / 14 jaar als ze geprofeest wordt.)

Als Hildegard 42 jaar is krijgt ze een mystieke ervaring die een keerpunt voor haar wordt: ze wordt 'overstroomd door een vurig Licht, dat haar doorgloeit en verwarmt zoals de zon.' We hoorden daarover in de eerste lezing. Dit is voor haar het begin van een lange tweestrijd. Ze twijfelt of de deze opdracht en wel moet aannemen. Ze vraagt raad aan Bernardus van Clairvaux. Hij begrijpt haar en moedigt haar aan. Op de synode leest hij zelfs voor uit haar geschrift Scivias. Op de synode van Triër wordt ze uitgeroepen tot prophetissa teutonica. En zo wordt haar autoriteit gevestigd.

In die visioenen die zij in de jaren daarna krijgt, ziet en hoort ze dingen die ze als persoonlijke opdracht of boodschap van God ervaart. Ze zegt er in de beschrijving ervan voortdurend bij, dat het niet haar woorden zijn, maar dat God haar opdraagt ze zó letterlijk te spreken en door te geven. Dit gaat ook op voor de miniaturen, die veel meer betekenen dan enkel verluchtingen/ illustraties bij haar visioenen.

Zoals je de Lectio Divina hebt, het schouwen / mediteren van bijbelteksten, zo kan je ook spreken van Visio Divina. De miniaturen zitten vol beeldkracht en symboliek die vaak sterk kosmische en holistische trekken

heeft. Zie bv. De miniatuur op de achterkant van dit boekje over de mens als centrum van de kosmos. Waarbij de Godheid – Vader, Zoon en heilige Geest - de Kosmos omarmt.

Intermezzo: op weg naar de toekomstige wereld (Betz p. 139)

Toen God de mens schiep – gaf Hij hem het vermogen met de hele wereld te werken. ‘Mijn mond kuste het werk dat Ik zelf had gemaakt - De gestalte die Ik vormde uit leem. Op bijzondere wijze heb ik dit werk op bijzondere wijze omhelsd. - En zo heb Ik het door de vurige geest - Veranderd in een lichaam’

God heeft de wereld niet geschapen als een afgesloten geheel. Geleidelijk aan zal ze haar ware gedaante vinden. De wereld is vol bedreigingen en conflicten. Toch vertrouwt Hildegard op de groenkracht / de veriditas / het vermogen om zich te vernieuwen. Maar dat vraagt van de mens niet de gerichtheid op zichzelf te houden maar die te richten op zijn Schepper.

Aan de ene kant maken deze ervaringen haar nederig, anderzijds raakt ze ook enorm bevlogen, op het fanatieke af, om deze boodschappen dan ook zo breed mogelijk de wereld in te krijgen. Gaandeweg zorgt ze dat haar geschriften gekopieerd worden, wat steeds meer gebeurt, naarmate haar contacten zich uitbreiden. Ze schrijft heel wat brieven waarin ze misstanden aanklaagt, en stapt onverschrokken op de keizer, de Paus en bisschoppen af.

Intussen is Hildegard in 1136 Jutta opgevolgd als de nieuwe magistra van het klooster dat inmiddels flink groeit. Ze krijgt bij het opschrijven van haar visioenen hulp van haar secretaris en leermeester, monnik Volmar, en haar medezuster Richardis, die haar spiritueel ondersteunt en met wie ze een hechte vriendschap heeft. Met het Liber Scivias: ‘Ken de wegen van het Licht’ wil ze mensen de weg wijzen naar God. Ze vindt dat prelaten, priesters, monniken, die de weg kwijt zijn, geleerd moet worden hoe het moet, door hen voor te houden hoe het niet moet. Uiteindelijk komen er met tussenpozen van zo’n 10 jaar, drie delen uit. Het eerste deel bevat 6 visioenen en gaat over God, Schepping en mens; het tweede 13 visioenen, over de Kerk en de verlossing, en het derde deel met 13 visioenen gaat vooral over hoe de verlost mens aan de voleinding van de schepping kan meewerken.

In 1148 besluit ze de Disibodenberg te verlaten naar een plek die haar in een visioen is getoond. De Rupertsberg in Bingen. De monniken zijn er op tegen, want haar bekendheid brengt veel aanwas en inkomsten. Hildegard komt een tijd later ook nog eens de bruidsschatten van de zusters opeisen. En begint daar dan met een donderpreek waarin ze begint met: “Ik ben, die ben... “ waarmee ze teruggrijpt naar de woorden van God aan Moses. Sprekend vanuit het perspectief van de Allerhoogste, kunnen ze haar niet overtreffen .... Het kost allemaal de nodige strijd, maar in 1158 is het eindelijk geregeld.

Hildegard leeft sober, maar ze heeft niets met zelfkastijding, zoals in die tijd wel gebeurt om de eigen lusten te onderdrukken en in het lijden dicht bij het lijden van Christus te staan. Ze heeft zich gaandeweg ontwikkeld tot een vrouw die weet wat ze wil, leiding kan geven, niet alleen aan haar eigen klooster, maar ook pastorale coaching geeft aan mensen die een beroep op haar doen. Ze heeft een heilig ontzag voor schoonheid, zuiverheid en de veriditas, dat is de ‘groenkracht’ van een gezond lichaam. Zo schrijft ze aan een abdis: *‘Zo vernietigt mateloos vasten, dat geen juiste manier en geen goede norm kent, het lichaam van de mens, omdat het niet de groenkracht wordt gegeven van een tijdige verkwikking’*. Ik denk dat velen van ons daar in deze vastentijd wel in mee kunnen gaan.... Daarom is de zondag ook nooit een vastendag, omdat het de dag des Heren is, voorbode van de opstanding en de hemel op aarde!

Vertrouwd raken met Hildegards mystieke ervaringen en de visie die daaruit naar voren komt, is iets wat heel veel toewijding en geduld vraagt. Maar het is zonder meer de moeite waard. Wat is deze vrouw, ondanks haar zwakke gesteldheid toch ongelooflijk energiek. Ik laat nadrukkelijk het woord ‘geweest’ weg, want zij blijft tot op vandaag velen inspireren. En wat boeiend is, en tegelijkertijd ook best ingewikkeld, is dat er zo veel interpretaties van haar werk en leven zijn. Christenen, Antroposofen, mensen die zich aangesproken voelen door het kosmische denken en ervaren, zoekers naar de grond voor het onderscheid tussen goed en kwaad, mensen die zich zorgen maken over ons staan in deze wereld waar zoveel dreiging en verwarring is.

Met het zingen van de liederen van vandaag hopen we iets dichterbij haar en onze ziel te komen en onze viriditas / groenheid, onze vitaliteit, zorg voor de aarde en drive voor gerechtigheid. Het is goed te beseffen dat we deel uitmaken van die oneindige kosmos en dat we geliefd, gewild en gedragen worden door de Schepper van dit alles.

Want - zoals Hildegards geliefde Evangelist Johannes schrijft – In het begin was het Woord, en het Woord was bij God..... Alles is door hem ontstaan...

En er is een mens geweest, een gezondene van God... Zijn naam was Johannes. Haar naam was Hildegard. En ook zij kwam getuigen van het Licht. Zij was het Licht niet, net zo min als Johannes dat was. En geldt dat ook niet voor ons....

Ja, het Woord is vlees geworden. En het heeft onder ons gewoond. Mag het er nog steeds wonen?

Wat zou Hildegard mij, jou vandaag willen meegeven... Wat zou je haar willen vragen? Misschien goed om daar jezelf en elkaar eens op te bevragen.

Oog voor schoonheid?

Loslaten van oude verstarde Godsbeelden en nieuwe ontdekken.... God als de barende van al wat leeft of als Sofia (wijsheid).... Niet zomaar dingen / mensen afwijzen omdat ze onmogelijk, gek of vreemd lijken, maar ze aan het licht laten komen en ze onderzoeken ...

Dankbaarheid en lof voor de schepping? Gelukkig dat het Licht bestaat?

Durf je open te stellen en niet bang zijn om te getuigen, van waar je voor staat en naar verlangt.

Wees jezelf, beeld van God, leef in dat Licht! Mogen we steeds beter de wegen leren kennen naar het Licht en ons daarop laten leiden!

Eerste lezing: Wat Hildegard schrijft over haar visioenen

'Toen ik tweeënveertig jaar en zeven maanden oud was, overstroomde mij een vurig Licht, dat mij geheel en al doorgloeide en verwarmde, zoals de zon doet die haar stralen op een wezen of een ding richt.

En plotseling zag en begreep ik alle geschriften, het Psalter, het Evangelie en de overige boeken van het Oude en Nieuwe Testament. En een stem sprak tot mij vanuit het Licht: 'Jij armzalige, stof van stof, zie, hoor en schrijf op wat het Licht je toont.'

Maar ik werd door twijfel gekweld of ik het wel vermocht en daarom op het ziekbed geworpen. Eerst toen ik eindelijk met schrijven begon, herwon ik mijn krachten en kon dit werk in tien jaren volbrengen, geholpen door een goede man en een adellijk meisje, dat mij geheel was toegedaan.'

Hiermee bedoelt Hildegard de monnik Volmar, haar secretaris en de geestelijk verzorger van het zusterklooster en Richardis, die tegelijk met haar intrad, met wie zij een hechte vriendschap had. Achteraf zag ze dus in dat haar weigering om haar visioenen op te schrijven de reden was waarom ze zo vaak leed aan allerlei ziekten en kwalen. Wij in onze tijd worden ons er ook steeds meer bewust van hoezeer niet geuite emoties ziekmakend kunnen zijn.

Natuurlijk werd haar vaak gevraagd hoe dat nu ging met zo 'n visioen. Ze schrijft daarover in een brief aan de jonge monnik Wilbert van Gembloux, die Volmar later als haar secretaris opvolgde: 'De woorden die ik spreek (over mijn visioenen) zijn niet van mijzelf of anderen, maar ik zeg ze vanuit mijn vermogen tot zien, dat ik van boven ontvang...Ik voeg daaraan geen dingen toe en geef ze niet anders weer, dan in ongekuiste Latijnse woorden die ik in mijn visioen hoor. Want mij wordt in mijn 'zien' niet geleerd om te schrijven als een filosoof...

Ik zie dit alles echter niet met mijn lichamelijke ogen en hoor het evenmin met mijn lichamelijke oren, en neem ook niet waar door wat mijn eigen hart mij ingeeft of door middel van andere zintuigen.

Ik zie echter in mijn ziel, terwijl mijn lichamelijke ogen open blijven, zodanig, dat ik daarbij nooit in extase geraak of in bewusteloosheid, maar wakend zie ik dit alles, zowel overdag als 's nachts.

Het Licht dat ik zie, is niet aan een plaats of tijd gebonden. Het is veel, veel lichter dan de wolken die het zonlicht in zich dragen. Mij is dit alles geopenbaard als de 'Schaduw van het Levende Licht' .... De gestalte van dit licht kan ik echter nooit onderscheiden, zoals men immers ook niet ongehinderd in de zon kan kijken. In dit licht neem ik soms een ander licht waar, dat mij wordt aangeduid als 'het Levende Licht'. Hoe precies kan ik niet zeggen, maar zolang ik het zie, verdwijnt alle treurigheid en angst uit mij, zodat ik me voel als een onbevangen jong meisje en niet als een oude vrouw'